

Av. AURELIAN BENTOIU

ICOANE PE TÂMPLA TRECUTULUI

Av. AURELIAN BENTOIU

**ICOANE
PE TÂMPLA TRECUTULUI**

Universul Juridic

București

-2024-

CUVÂNT-ÎNAINTE

Ioana Benteoiu

În fiecare familie există – poate – o figură tutelară. Un model, un personaj al cărui destin neobișnuit a marcat generațiile următoare, figură uneori luminoasă și tonică, alteori lăsând în urmă o povară greu de suportat, chiar dacă excepțională.

În familia noastră, această figură covârșitoare este reprezentată de Aurelian Benteoiu, cunoscut avocat și om politic din perioada interbelică. Toți cei care l-au cunoscut și mi-au vorbit de el în copilărie – aveam doar doi ani când a fost luat pentru totdeauna în gulag – mi-au descris un bărbat înalt, care ar fi putut îmbrăca în imaginarul nostru chipul unui senator roman, dintre aceia pentru care cuvântul-cheie era „onoare”. Un om întotdeauna remarcat când își făcea apariția în sălile tribunalului, dar și într-un salon particular sau într-o sală de spectacol. Nu știu de unde îi venea acest port extrem de demn și nobil, fiindcă nu fusese boier de vișă veche, ci era de extracție foarte simplă, descendent din acei mocani veniți cu turmele în transhumanță în Bărăgan, proprietari de turme imense, cu mii de capete de oi, stabiliți apoi în sate pe care le-au înființat și cărora le-au adus îndeostulare, belșug și bucuria de a trăi. Ce duh i-o fi dat copilului de țară atâta minte și ambiție, pentru a putea face studiile strălucite pe care le-a făcut, pentru a învăța și vorbi cu ușurință multe limbi europene, pentru a-și însuși o cultură solidă în plan istoric, literar, muzical, pentru a-l înzestra cu o vie inteligență și cu o bătrânească înțelepciune de tip stoic?

Pascal Benteoiu (tatăl meu, compozitorul), sora acestuia, Marta (scriitoarea Marta Cozmin), dar și soția lui Pascal, Annie, sau bărbatul Martei, poetul și traducătorul din greacă Alexandru Miran, au fost de

asemenea profund marcați de personalitatea lui Aurelian. Până și profesoara mea de canto, marea cântăreață Valentina Crețoiu, împreună cu soțul ei, baritonul Șerban Tassian, și cu prietenul lor, basul Nicolae Secăreanu, fuseseră copleșiți de întâlnirea cu bunicul meu. Care era foarte fascinat de muzica de operă. Îndrăznesc deci să cred că alegerea mea pentru domeniul cântului liric i-ar fi fost pe plac... Nici cartea lui Annie Bentoiu, „Timpul ce ni s-a dat”, și nici compozițiile de multe ori tragice ale lui Pascal Bentoiu, unele dintre simfonii sau opera „Hamlet” – nu ar fi putut fi concepute, de n-ar fi existat înainte tragedia destinului autorului acestei cărți.

Fără să mă erijez în postura de critic literar, aș vrea să spun totuși câteva cuvinte despre scrierile din acest volum, pe care prietenul cel mai apropiat al lui Aurelian, Camil Petrescu, le aprecia și încuraja.

Partea de proză, „Zări și zodii”, reprezintă începutul unei autobiografii care ar fi fost desigur unică în literatura noastră, de-ar fi putut fi isprăvită. Talentul de povestitor – la care se adaugă cunoașterea limbii române într-un grad de profunzime rar întâlnit și care a necesitat întocmirea glosarului făcut de Marta, fără de care tot felul de termeni arhaici sau regionali ar fi fost de neînțeles – nu are nevoie de analize speciale, într-atât este de evident. Să aibă aici genetica un cuvânt de spus? Poate. Mama lui Aurelian era sora bunicii lui Ștefan Bănuțescu, acesta fiind deci văr de-al doilea cu Pascal Bentoiu. În scrierile bunicului, un suflu aprig de Bărăgan pare să corespundă pe alocuri scrierilor imensului nostru prozator. Este vorba de o mină de aur în ceea ce privește informațiile multiple despre satul românesc. Altele decât în „Desculț” sau „Moromeții”, și care completează un tablou variat, bogat al lumii rurale românești, oferind o imagine nouă și prețioasă.

Poeziile, concepute în cap și ținute minte ani de-a rândul prin diferite puncte de detenție, apoi dictate în câteva zile tatălui meu, la eliberarea după primii opt ani de închisoare, sunt de facturi diferite: câteva poeme de dragoste sau istorice, unele traduceri (a se nota excepționalele transpuneri în limba română din Heine, „Loreley” sau „Cei doi grenadiri”), precum și câteva panseuri ad usum delphini. Dar cele mai sfâșietoare sunt poemele de dor nebun de pământ, de satul natal, de mamă, de viață. Prins ca un

animal sălbatic în gratiile nemiloase ale temnițelor, sufletul tânjește după aer, după libertate, și numai o credință de nezdruccinat îl mai poate alina și menține viu. Ghicești suferința, interogatoriile, bătăile, foamea, umilințele, chiar și torturile, din ton și vocabular. Durerea exprimată este aici fizică, reală, nu este vorba despre o durere intelectuală de poet afumat în baruri. Nostalgia exacerbată se exprimă în versuri de factură clasică, pline de naturalețe și densitate, cu o claritate totală a imaginilor. Autorului nu-i pasă de modernitate sau de a „crea” vreun limbaj literar nou. Dorește doar comunicarea cea mai simplă a unor sensuri curate și profund morale, cu o naivitate deconcertantă, demodată și totuși mereu actuală, din moment ce dorul, foamea, tristețea sau durerea fizică sunt și vor fi mereu actuale.

Ușurința versificației și imbatabilul simț muzical al ritmului sunt mereu prezente, creând pentru cititor impresia stranie a cunoașterii acestor versuri dinaintea citirii lor. Grație acestei ușurințe, forța imaginilor nu se pierde nicio clipă.

Aurelian își exprimă în poeme dorința de a fi înmormântat în satul natal. Nu i s-a putut îndeplini, întrucât familia a aflat de moartea lui la un an după ce se petrecuse și fusese aruncat într-o groapă comună, undeva pe lângă închisoarea Jilava. Resturile unui cadaoru, despre care nu știm dacă era chiar al lui, au fost date văduvei, a doua soție, care l-a înmormântat apoi în cimitirul Sfânta Vineri, apoi, mai târziu, l-a luat de acolo și l-a dus... nu știm unde. Tatăl meu nu mai avea relații cu mama vitregă și nu a fost informat, iar după moartea ei nu s-a putut afla nimic. Dar un lucru este cert. Tot în pământ românesc se află și acum. Iar spiritul lui bântuie poate deasupra acelor meleaguri pe care le-a adorat și idealizat până la ultima suflare.

ZĂRI ȘI ZODII

ÎNTÂIUL CAIET

PRELUDIU

Să fi fost oare aieva fericirea pe care cu ochii de azi o văd în anii copilăriei mele? Povestea acelor ani mi se deșiră azi în amintire, parc-ar fi spusă de un moșneag bun și sfătos dintre acei care știu să arunce asupra vieții vălul fermecat al basmelor. Mă întreb: cum de n-au mai rămas decât linii șterse și abia auzite ecouri din asprimile firii și din răutatea oamenilor? Căci n-au lipsit acestea. De ce nu mă înspăimântă azi nici vîpiile lui Cuptor în Bărăganul aprins de arșiță, nici vuietul viforului dezlănțuit ca o urgie a iadului pe câmpia nemărginită, la începutul lui Faur? Poate pentru că acestea mi-au călit trupul și sufletul, pregătindu-le pentru urcușurile vieții de mai târziu... Sau poate fi urmarea faptului că, în alcătuirea ființei noastre sufletești, a pus Dumnezeu acea mare binefacere care se cheamă uitarea? Dar tocmai în legătură cu aceasta începe marea nedumescire. Căci unii uită tocmai ceea ce le-a dăruit mai bun viața și-și otrăvesc gândul cu amintirea necazurilor întâmpinate, pe când alții își scaldă sufletul în lumina fericirilor trăite, păstrând în scrinul amintirii numai cele bune. Pe cei dintâi, ca să ocolesc neologismul pesimism, i-aș numi râșnițe de funingine. Ei aruncă mereu asupra celor prezente și viitoare drojdia cea neagră a amărăciunilor suferite. Ceilalți aștern mereu asupra vieții razele luminoase ale amintirilor fericite. Așa că nu pentru toți sunt adevărate cuvintele rostite acum mai bine de șase veacuri: *nessun maggior dolore*.

Căci dacă lumea din afară este în bună parte o simplă proiecțiune a sufletului nostru, întrucât degeaba vei vorbi unui orb din naștere despre frumusețea răsăritului, tot astfel lumea noastră lăuntrică o clădim noi înșine. Și o clădim cu materialele de construcție pe care le selectăm în prealabil potrivit unor norme de selecție care sunt proprii fiecărui suflet. De aceea nu sunt numai două lumi, una în afară, alta lăuntrică, ci atâtea lumi, și în afară, și înăuntru, câte șantiere sufletești lucrează la construcția lor. De aici pornește și iluzia simplistă că ne înțelegem prin cuvânt – acest șubred vehicul de conținut sufletesc – și neînțelegerea, pe cât de reală, pe atât de tragică, ce dă substanță eternei și universalei controversă.

Socotesc o binefacere a soartei faptul că m-am născut acolo unde oamenii vedeau lucrurile simplu și antitetic: da și nu, urât și frumos, adevăr și minciună, drept și strâmb, rău și bine. Acolo unde firea era alcătuită din aceleași contraste: arșiță și ger, secetă și belșug, trandafiri și colții babei. Înclin a crede că aceasta a făcut ca pe drumurile vieții să nu cunosc nici încovoieri, nici întortocheri, nici combinații ori tranzacții. Păcatul e că, întrucât suntem înclinați a măsura oamenii cu măsura sufletului nostru, m-am înșelat de atâtea ori, presupunând altora ceea ce de fapt era numai al meu. Mă răsplătește însă gândul că n-am încercat să-nșel niciodată. Așa, dospit sufletește, se va înțelege de ce, când încerc să-mi aștern viața pe hârtie, nu voi putea nici să despici firul ideii în patruzeci și patru, nici să-mi toc mărunț senzațiile, descriind în patruzeci și patru de pagini o noapte de nesomn.

Spunând acestea, n-aș vrea să se creadă că am fost un răsfățat al soartei, care m-ar fi purtat pururi numai pe drumuri înșorite. Aș zice, dimpotrivă, că pe cine-l iubește Dumnezeu îl supune și la grele încercări. Dar am revărsat mereu asupra celor viitoare lumina speranței și a credinței, căci doar din razele lor mi-am împletit biruințele, câte au fost, într-o viață de luptă aspră și, tot așa, cu lumina unui astfel de suflet îmi însoresc acum anii copilăriei.

De n-ar fi decât pentru a turna pe rănilor pricinuite de vitregiile prezentului untdelemnul sfințit al acestor amintiri.

Acestea zise, poștește, cititorule, și intră în lumea mea!

MALURI DUNĂRENE

Mi se-ndeasă gândurile în peniță și nu știu cu ce să încep. Dar, după scurta șovăire, mă hotărâsc să dau întâietate celei mai dragi și mai scumpe dintre amintiri: casa bunicilor.

Din pragul casei părintești până la vragnița curții bunicilor, nu sunt o sută de stânjeni. Pe ulița mare a satului sunt, până acolo, patru gospodării pe dreapta și tot atâtea pe partea stângă. Casa bunicilor este pe cealaltă parte a uliței și până acolo aflăm: cârciuma cu umbrar mare a lui Dumitru Sin - „La botu' calului” - apoi curțile lui Manea Simigiu, Dobre Lungu și a unchiului Vasile Bănulescu. Pe partea opusă, începând de la noi, Samoilă, Ion Vișan, Stoican și moș Toader Teșea.

Nicio sută de stânjeni, dar îmi amintesc că atunci când, dus de mână de mama, am străbătut prima oară drumul acesta, mi s-a părut că am făcut o călătorie la capătul pământului. Nu e pentru mine nicio îndoială că acest drum, pe care conștiința mea l-a reținut și păstrat ca pe cel dintâi, era de fapt unul dintre multele pe care le făcusem, poate purtat în brațe, poate chiar pe jos. Cred mai curând că acesta, pe care-l văd limpede în amintire, este cel pe care asocierea unui afect deosebit, ori conștiința efortului propriu, mi l-a ancorat în suflet pentru totdeauna.

Casa bunicilor! Cuibul întâilor amintiri luminoase, ale fericirii neumbrite. Clădită pe un dâmb în mijlocul curții largi, cu o prispă lată și primitoare, privește împrejur cu mulțumire de sine, în dreapta argeaua plină de uleie, în stânga chilerul, o magazie și